

חוכמת ההמונים

מתכונת

לניגשים לשאלון

75281

שם: _____

ההמון אינו טיפש

מעובד עפ"י פריינד, י' הספרייה הווירטואלית החרדית יתד נאמן, יתד השבוע גיליון 1136, ראה, אב תשע"א עמ' 59–61

בתחילת המאה הקודמת ביקר גלטון, חוקר בריטי, ביריד חקלאי ונכח בטקס שקילת פרים. השקילה התבצעה כך: כל פר הוצג לפני חבר השופטים, כל שופט הציג הערכת משקל עצמאית, וממוצע ההערכות נחשב כמשקלו של הפר. גלטון גילה כי הממוצעים היו קרובים יותר למשקלו האמיתי של הפר מכל הערכה של מומחה אשר התבצעה בנפרד, מה שהוביל אותו לתיאוריה שכיום היא חלק בלתי נפרד מהחיים המודרניים: איכות אוסף דעות של קבוצה עולה על איכות הערכתו של כל מומחה יחיד.

אם תרצו, זוהי חכמת ההמונים. העיקרון המנחה של שיטת חוכמת ההמונים הוא חיבור כל הבחירות של קבוצות גדולות של אנשים השונים זה מזה שמחליטים את החלטותיהם בנפרד בלי שנחשפו לבחירותיהם של האחרים. נמצא כי חיבור סטטיסטי של הבחירות מניב תוצאה טובה יותר מהתוצאות של האדם הבודד! במאה השנים האחרונות התרגלנו להאמין שהפתרונות לבעיות בעולם יגיעו מאנשים מבריקים ומצליחים. אך לאחרונה טוענים כי את היצירתיות והקדמה בעולם לא מניעים קומץ הגאונים הנמצאים בחוד החנית, אלא הגורם החזק בעולם הוא קבוצות, והללו לעולם אינן שוות לסכום חלקיהן. לקבוצה יש יכולת גבוהה ביותר להנפיק מספר רב של רעיונות המספקים יצירתיות וחדשנות. אלפי מקרים, ניסויים וסטטיסטיקות הראו, שמדובר בתופעה עקבית העומדת במבחן המציאות ומצליחה בו כנגד כל הסיכויים. כך למעשה נולד המושג "חוכמת ההמונים" שסיפק כר נרחב למחקרים חדשים.

אחד התחומים שבהם באה לידי ביטוי חוכמת ההמונים הוא האינטליגנציה. במרכז לאינטליגנציה באוניברסיטת MIT באמריקה סבורים שאינטליגנציה לא נוצרת רק בתוך מוח יחיד, אלא היא מופקת מאז ומעולם גם בקבוצות אנשים: משפחה, שבט, מדינה, תאגיד או צוות עבודה קטן.

מחקרים נערכו כדי לבדוק כיצד הקבוצה מצליחה אף יותר מן היחיד החכם. במחקרים נמדדו ביצועי הקבוצות במשימות ומנות המשכל של המשתתפים, אך לא אלו בלבד.

החוקרים זיהו עוד כמה משתנים שהשפיעו על הרמה הקבוצתית. המשתנה המשפיע ביותר לא היה שיקול דעת של מנהיג, חלוקת תפקידים מסודרת או קביעת נוהלי עבודה אלא דווקא אמפתיה, שאותה כינו החוקרים "רגישות חברתית". הקבוצות שזכו להצלחה הרבה בכל סוגי המשימות, היו אלה שחבריהן הקשיבו זה לזה וגילו רגישות להבעות הפנים של זולתם. 30

אין ספק, משכל קבוצתי, IQ, הוא תחום שיש לחקור אותו בדיוק כפי שחוקרים את האינטליגנציה האישית. אבל אפשר כבר לקבוע שזוהי עיקרון חשוב, והוא שליכולות העצמאיות של כל יחיד בקבוצה יש השפעה פחותה לעומת המשתנים החברתיים שבה, ושהם אלה שיקבעו את הצלחתה ואת איכות ההתמודדות שלה עם אתגרים. 35

אם כן, חוכמת ההמונים מתבטאת גם ביכולת החברתית והרגשית ובדינמיקה בין חבריה.

אכן, הצורך ליצור היררכיות הוא צורך אנושי או הרגל מקובע, אולם עובדה היא שמבנה היררכי לאו דווקא משפר את תפקוד הקבוצה. אין ספק שהמחקר מראה שהגיע הזמן לנתץ אי אלו מיתוסים (=אמונות רווחות) או לפחות להסתייג מהם. 40

בני אדם נוטים לסמוך על מומחים בעלי שם ולזלזל בהמונים, אך מתברר שהנטייה הזו מוטעית: קבוצות הן חכמות מכל אחד מחבריהן, מוכשר ככל שיהיה. בתנאים המתאימים הן טובות יותר בפתרון בעיות, אימוץ חידושים, קבלת החלטות וחיזוי העתיד. לא לחינם אומר הפסוק: "ותשועה ברב יועץ" (משלי י"א י"ד), "כי ברוב (=בהרבה) הדעות תִּמָּצא דעה מתוקנת, ותצא הסכמה לאור ונכונה" (ר' יונה בפירושו במשלי שם). 45

בספרו רב ההשפעה בנושא מביא ג'יימס סורוביצקי דוגמאות שבעזרתן הוא מוכיח את יעילותה של חוכמה זו. כי כשאנחנו חושבים על חוכמה, אנו מניחים שהפרט המשכיל, שלמד והתכונן, יספק את התשובה הנכונה לשאלה. ואומנם הפרטים הללו מספקים את התשובה הנכונה ב־65% מהמקרים, אך תפקודם הוא כאין וכאפס לעומת תפקוד ההמונים. אותם אנשים המשמשים כקהל, מספקים את התשובה הנכונה לשאלה ב־91% מהמקרים. 50

למרות כל אלו, ספרו של סורוביצקי עורר דיון נרחב על אודות חוכמת ההמונים, והמידה שבה חוכמה זו משמשת תחליף לחוכמת המומחים. חוקרים טוענים כי פעמים רבות ההמונים נכשלים עקב היותם קונבנציונליים בחשיבתם, ונמוכים סיכוייו של ההמון להגיע לתגלית מדעית או חברתית חשובה הנובעת מחשיבה לא קונבנציונלית. לעומתם המומחים מעמיקים בנושא במידה המאפשרת להם לראות מעבר לחוכמת ההמונים, ובדרך זו מושגת פריצת הדרך. 55

היסחפותו של ההמון, למשל, להבדיל מחוכמתו, מובילה לעיתים לתוצאות שליליות. כך למשל קרה בהולנד במאה ה־17 כשהייתה בה נהירה אחר פרחי הצבעוני, והם 60

נמכרו במחירי עתק. משפחות רבות שהשקיעו את כל הונן בקניית פקעות צבעוני, נותרו חסרות כול, וכלכלת הולנד ספגה פגיעה אנושה.

דוגמה זו – לדברי החוקרים – מחזקת את הטענה, כי ההמונים לוקים באשליה שלפיה תופעה אופנתית נמשכת לנצח, ולעולם ההמון אינו מבחין בשינויי אופנה אלא באיחור.

65

אכן, לא כולם מסכימים עם התיאוריות של סורוביצקי ויש מי שאף תוקף אותן. המבקרים טוענים כי מדובר ברעיון ישן שבהיסטוריה האנושית כבר ניצלו אותו גורמים שונים, כדי לרתום את ההמונים למעשים בעלי השלכות הרסניות.

כך או כך, יש לנהוג בזהירות ברעיון חוכמת ההמונים, להשתמש בו שימוש מבוקר ולא לראות בו תחליף להתמחות ומומחיות, וממילא לא להיכנע לפיתוי להיסחף בזרם האופנתי של חוכמה זו.

70

“חוכמת ההמונים היא אתוס מסוכן, מופרך לחלוטין ומניפולטיבי”

מעובד ע"פ ריינס נ', 15.04.2017, "עט לעט"

5 “חוכמת ההמונים היא אתוס מסוכן. מושג קסום זה, האומר שאם מספיק אנשים יתאספו יחד הם יהפכו פתאום חכמים, ובלי לעשות כמעט כלום הם יהפכו לחלק ממשוהו גדול, מופרך לחלוטין ומניפולטיבי”.

כך קובעים חוקרים בתחומי החשיבה היצירתית. חוכמת ההמונים היא בעייתית מבחינות שונות, ועלולות להיות לשימוש בה השלכות מרחיקות לכת. המודל של חוכמת ההמונים מפקיע מהאדם כמה מרכיביו החשובים ביותר: הוא עצמו, אישיותו, כישוריו, ניסיונו והאינטואיציה שלו, ולכן צריך להפסיק את ההיוועצות בהמון.

10 ברחבי העולם הולכים המחקרים ומתרבים, ומערערים את מעמדו של מודל חוכמת ההמונים שהתחבב מאוד בעשור האחרון. הם מותחים ביקורת על התנובה הבינונית של חוכמת ההמונים ומסמנים מגמה של חזרה להתייעצות עם מומחים בתחומם או לחשיבה בקבוצות הכוללות שניים או שלושה אנשים לכל היותר.

15 פרופ' פולוס, חוקר יצירתיות וחדשנות בארגונים מאוניברסיטת טקסס, מיקד את הבעיות הטמונות בחשיבה קבוצתית מרובת אנשים. הינה חלק מהן: הזמן לביטוי רעיונות מתחלק בין כולם, כך שאין ליחיד די זמן לגבש את הרעיון בראש והמשתתפים נמנעים לעיתים לבטא רעיונות בשל חשש מתגובת הקבוצה. למעשה, גורס פולוס, המשתתפים עסוקים ביצירת רושם חיובי, וחלק מחברי הקבוצה אינם חושבים באופן עצמאי. יש נטייה להתמקד במשותף לכל חברי הקבוצה ובצורות חשיבה דומות, והחשיבה נשארת “תקועה בתוך הקופסה” ואינה מתרוממת מחוץ לה.

20 פולוס מסכים שכוח הקבוצה גדול בהנפקת כמות רבה יותר של רעיונות, אך לדבריו, מבחינה איכותית רובם הגדול של הרעיונות לא ישים מספיק. חשיבה אינדיבידואליסטית, הוא גורס, מניבה רעיונות איכותיים ושימושיים לפחות פי שניים.

25 אנחנו מהונדסים בשל תזה האומרת שתמיד הקבוצה הגדולה טובה יותר, אבל מחקרים מראים שליחיד או לצמד יש יותר רעיונות, והם יותר אפקטיביים ומקוריים. חברות רודפות היום אחרי הצלחה ואומרות: נְכַנֵּס יחד שלוש מאות עובדים או נערוך מרתונים של חשיבה, ומשם יגיעו פריצות הדרך. אבל מה קורה בפועל? רוב האנשים שותקים, ורק שלושה-ארבעה חושבים בקול רם.

מנכ"לים מספרים עד כמה השיטה מסירה אחריות מאנשים. מנהלי ביניים כבר לא מקבלים החלטות לבד; הם מייד רוצים לקרוא לכולם ולחשוב יחד. אנשים מפחדים לנהוג באחריות כי הם חוששים להיראות לא יצירתיים.

30

ומנגד, כידוע, חוכמת ההמונים התחילה בשנות ה-60, כשערכו ניסוי ושאלו את ההמון כמה סוכריות ג'לי יש בצנצנת. הניסויים התחילו בהשערה של כמויות, גובה, מרחק ומשקל וגם לאיזה רופא שיניים לא כדאי ללכת. אבל בכך התחילו הניסויים ובכך נגמרו.

ובכן, האם נתעלם מהיכולת של ההמונים לשתף פעולה? מובן שיש אנשים חכמים רבים שאינם מהמומחים, וכבר הקדימו חז"ל (אבות ד א): "איזהו חכם, הלומד מכל אדם", אך אין הדבר סותר את חוכמת היחיד. צריך להכיר בהמונים ולשמוע את דעתם. אין דופי בעריכת סקרים על ייעוד המוצר ובבירור רצונם של הלקוחות. ובד בבד, בשימוש האינטנסיבי בחוכמת ההמונים יש רובד דרמטי, שעלול לבלבל ולערער את הרעיון של אחריות ושל התפתחות אישית, וצריך זהירות רבה בשימוש בה.

35

40

אנו זקוקים למומחה שיוכל להיות אחראי, להעז להעלות רעיונות לא שגרתיים ולהוביל תוכניות בעוז. אם לא ימצא כזה ונסמוך על ההמונים, כל המרחב שלנו – החברה, המשפחה או הארגון – עשוי לסבול מכך, וכבר ראינו לאורך ההיסטוריה כישלונות מפוארים של חוכמת ההמונים.

45

*מניפולטיביות – סחיטה רגשית

"בדקדוק חברים" – ערך בירור בעזרת חבר

מעובד עפ"י הרב נוח וינברג, מ"ח קנייני תורה, דרך י"א

חברות מסחריות בודקות היטב את השוק לפני שהן מפתחות רעיונות חדשים. האם אנו דואגים להשקיע בבחינת הרעיונות שלנו?

בכל העולם אנשים נלחמים – מלחמות דת, מלחמות לאום, מלחמות בין משפחות, מלחמות בין מפלגות. יש כאלו שהיו מוכנים אף למות בשביל הדעה שלהם. אך אין זו הדרך להגיע אל האמת. 5

הדרך האחת עשרה בארבעים ושמונה קנייני התורה היא "בדקדוק חברים", שהיא בדיקה מדוקדקת של האמת בעזרת חברים. כדי להגיע לבירור האמת, יש להכיר את חשיבותה של ישיבה בצוותא בחשיבה משותפת. לא מומלץ לאדם לצאת מנקודת הנחה שנקודת המבט שלו מדויקת, אלא עליו לחשוף את עצמו לרעיונותיהם של אחרים. 10

אנו זקוקים לחברים אמיתיים – כאלה שנוכל לבטוח בהם, לשוחח איתם על תוכניות, רגשות ושאיפות. כשהחבר אמיתי, אין האדם עסוק בהוכחת מצוינות או בניצחון במאבקי אגו. חבר טוב יקשיב להיסוסיו, לטיעוניו השונים שייטענו בעד ונגד, ולבסוף ייתן משוב ישר וכן. בירור בין כמה אנשים יוביל למציאת פתרונות שונים, מפתיעים ומפליאים. 15

אומנם קיימות כמה דרכים שבהן אפשר לפסוע לבד, אבל דרך החיים אינה אמורה להיות אחת מהן. הצעידה יד ביד עם החבר מיטיבה עם האדם. ולכן אמרו חכמינו זיכרונם לברכה: "וקנה לך חבר" (אבות א' ו'), ומבאר הרמב"ם: אפילו אם על האדם להתאמץ ולקנותו, כדאי להשקיע בכך.

כאשר מחליטים לקנות מכונית, בוחנים תחילה כמה תכונות חשובות – בטיחות, עלות, חיסכון בדלק ושירות. ולפני שחותמים על חוזה הקנייה בודקים היטב מהי העסקה הטובה ביותר שניתן להשיג. 20

בדומה לכך יש להשקיע כשמחפשים חבר. הרי לא כל חבר יאפשר התקדמות והתעלות. חברים עשויים לגרום לדריכה במקום. אלו אינם חברים אמתיים. אדם נדרש לחפש את החבר הנכון. חבר הוא "עסק" לכל החיים. חבר ששואף להגיע אל האמת, שאת מטרותיו וערכיו הרוחניים אפשר להעריך, הוא החבר הנכון. 25

חבר טוב מעודד יצירתיות. ממש כמו בצוות חשיבה: שני החברים מתיישבים יחד לסיעור מוחות. אפשר להגיד הכול, וכל אמירה תישמע בכבוד. הפתרונות להתלבטויות יגיעו רק כך. הלך החשיבה הפנימית בשיחה נכונה הוא: "אני מעוניין לשמוע צדדים נוספים, אני רוצה לברר את האמת, אשקול ברצינות את שאני שומע, היות שאני מעוניין להשתנות אם זו האמת שתתברר לי".

אם אדם רוצה להתעלות, הוא זקוק לעבודת צוות. עליו להציב את הרעיונות כמו על הדוכן בשוק. אירועים רבים וגדולים בעולם הושלמו בעבודת צוות: הטיסה לירח, מלחמות ושלוש. אם אדם מוכיח שהוא צודק, הוא התקדם מעט אל השלמות. אבל אם התברר לו שהוא טועה, הוא התקדם הרבה יותר – הוא מצא את האמת.

האמורא רבא מרחיק עד כדי כך שקובע "או חברותא או מיתותא" (תענית כ"ג ע"א). כלומר, או חבר ללימודים או מוות. המוות בהקשר הזה משמעותו בזבוז זמן ואובדן הזדמנויות. חבר טוב מכריח לחקור, לברר, להעמיק, להגיע לאמת ולהתעלות.

כדי להגיע למיצוי עצמי, אנו זקוקים לעבודת צוות.

שאלות (25 נקודות):

1.

במאמר 1 כתוב: "אין ספק שהמחקר, לפחות הוא, מראה שהגיע הזמן לנתץ אי אלו מיתוסים" (שורה 42).

א. כתבו על איזה מיתוס (אמונה רווחת) הכותב מדבר (3 נקודות).

ב. נסחו את ההסתייגות של הכותב מהרעיון שהמיתוס מבטא (2 נקודות).

ג. במאמר 2 בפסקה ה' (שורות 24–28) הכותב גם מעוניין לנפץ מיתוס. האם דעותיהם של כותבי מאמרים 1 ו-2 בעניין האמונה הרווחת סותרות זו את זו או משלימות זו את זו? הסבירו את קביעתכם (4 נקודות).

2. א. השלימו על פי מאמר 1: סורוביצקי טוען כי _____

(3 נקודות)

ב. עמדתו של כותב **מאמר 1** ביחס לדעתו של סורוביצקי היא (בחרו בתשובה

הנכונה): (3 נקודות)

I. הוא שולל לחלוטין את דעתו של סורוביצקי.

II. הוא מסתייג מדעתו של סורוביצקי.

III. הוא מסכים עם דעתו של סורוביצקי.

IV. הוא ורבים אחרים תוקפים את רעיונותיו של סורוביצקי.

3. א. לפי מאמרים 1 ו-3 יש כמה תנאים המשפיעים על מידת ההצלחה של ההתייעצות עם אנשים נוספים.

כתבו שני תנאים (הקשורים לתכונות או לסגנון האנשים). תנאי על פי **מאמר 1** ותנאי על פי **מאמר 3** (4 נקודות).

ב. מהו המשותף בין חוכמת ההמונים (במאמרים 1 ו-2) לבין סיעור

מוחות או התייעצות עם חבר (מאמר 3)? (2 נקודות)

4. הרב שמחה כהן, בספרו "תקשורת עם קהל ויחיד" (עמוד 163) כותב:
"יש לזכור כי נקודות המבט שיש לכל אדם, לא רק משפיעות עליו כיצד לנתח
עובדות, אלא אף קובעות האם העובדות בכלל תראינה. אדם יכול לבחון זאת,
כאשר עינו קולטת בעיתון את הידיעות הקשורות אליו יותר מהידיעות שאין להן
קשר אליו. יוצא שתשומת הלב של כל אדם מופנית רק לדברים המעניינים אותו,
כיוון שהוא מושפע מייחודה של אישיותו".
הרעיון המודגש בדברי הרב כהן תומך בנימוקים שונים של הכותבים.

(1) באיזה נימוק ממאמר 1 תומך רעיון זה?

(2) באיזה נימוק אחר ממאמר 2 תומך רעיון זה?

5. מטלת כתיבה: (25 נקודות)
בבית הספר שבו אתם לומדים התקיים ערב חוכמת ההמונים. התבקשתם
להיערך לקבוצות של סיעור מוחין בנושא הנדון.
התבססו על **מאמרים 1 ו-2**, וכתבו על התועלת שבחוכמת ההמונים ועל
ההסתייגויות ממנה.
הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה
ובסופה (ביבליוגרפיה). כתבו בהיקף של 100–200 מילים. השתמשו בעמוד 11
לכתיבת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 12–13.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

חלק שני: לשון

פרק א': שם המספר

בפרק זה ענו על שאלה 6.

6. לפניכם קטע ובו אפשרויות להגיית שם המספר וכן מספרים מודגשים.

הקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר, וכתבו

במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד).

עיריית ירושלים מדווחת על השקעתה ועל תוכניותיה למען תושבי העיר:

• ניקיון: הוצבו ברחבי העיר כאלף ושמונה מאות / אלף ושמונה מאות פחים טמוני קרקע.

• מאז שנת 2019 _____ נחנכו שתיים עשרה / שנים עשר גינות ציבוריות ופארקים בשכונות שונות בעיר.

• משנת 2019 ועד היום שודרגו יותר ממאה ועשר / מאה ועשרה רחובות מקצה לקצה, בדגש על נגישות לאנשים עם צרכים מיוחדים ועל אסתטיקה ושיפור תשתיות.

• בשני העשורים הקודמים ניתנו היתרים לבניית כ־2,700 יחידות דיור, ובשנת 2021 גדל מספר ההיתרים שניתנו פי שניים / שניים.

• אחד ממיזמי הדגל העירוניים הוא רובע הכניסה לעיר. ברובע ייבנו כ־20 מגדלים בני 18 _____ עד 40 קומות.

• מימוש פרויקט רובע הכניסה לירושלים ישמש מנוף לעיר ויספק כ־59,965 _____ מקומות עבודה חדשים לבירת ישראל.

• כמה שיפורים בתחבורה:

א. מחלף חדש בכניסה לשכונת רמת שלמה כחלק מכביש 22 _____.

ב. הקו האדום של הרכבת הקלה צפוי להיות פעיל החל מה־17 _____

_____ בדצמבר 2023.

• בהשוואה לערים אחרות בישראל, עיריית ירושלים נמצאת במקום ה־23 _____ ביציבות הכלכלית.

ענו או על פרק ב' (תחביר) או על פרק ג' (מערכת הצורות).

פרק ב' – תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מתוך חמש השאלות 7–11 (לכל שאלה 10 נקודות):

7. א. לפניכם משפט פשוט.

היסחפותו של ההמון, להבדיל מחוכמתו, מובילה לעיתים לתוצאות שליליות.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבמשפט את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם שני משפטים:

I. לשם הגעה למיצוי עצמי האדם זקוק לעבודת צוות.

הסוג התחבירי: _____

II. מחקרים נערכו כדי לבדוק כיצד הקבוצה מצליחה יותר מן היחיד

החכם.

הסוג התחבירי: _____

(1) ציינו מתחת לכל משפט את הסוג התחבירי שלו.

(2) ציינו מהו הקשר הלוגי המשותף לשני המשפטים: _____

(3) המירו את משפט 1 במשפט מסוג תחבירי אחר, בלי לשנות את הקשר

הלוגי שבו.

8. א. לפניכם ארבעה משפטים:

I. חוכמת ההמונים הפכה לתחום מחקר חדש.

II. משפחות רבות השקיעו את כל הוןן בקניית פקעות צבעוני.

III. מחקרים שונים הולכים ומערערים את מעמדו של מודל חוכמת

ההמונים.

IV. כל המרחב שלנו עשוי לסבול מהשימוש הנרחב בחוכמת ההמונים.

(1) העתיקו מן המשפטים 1–4 שני נשואים מורחבים.

(2) ציינו מעל כל אחד משני הנשואים האחרים את סוגו.

ב. לפניכם משפט מורכב :

אם זו האמת שנחשפתי אליה, אני אשקול ברצינות את השינוי.

תחמו במשפט זה את הפסוקיות וציינו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

ג. לפניכם שני משפטים, ובהם חלקים כוללים.

I. כאשר מחליטים לקנות מכונית או מכשיר אחר, בוחנים תחילה כמה תכונות

חשובות שלהם.

II. השימוש בחוכמת ההמונים הוא מקור לבעיות רחבות אך לא חמורות.

(1) סמנו קו מתחת לחלק הכולל בכל אחד מן המשפטים.

(2) ציינו מעל כל חלק כולל את התפקיד התחבירי שלו במשפט.

(3) ציינו מהו הקשר הלוגי בחלק הכולל במשפט 2. _____

9. א. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם יש הסגר.

I. ברור, ישנן כמה דרכים שבהן אפשר לפסוע לבד.

II. יש לנהוג בזהירות ברעיון חוכמת ההמונים, ולכל הדעות להשתמש בו

שימוש מבוקר ולא לראות בו תחליף לאינדיבידואליזם.

(1) סמנו קו מתחת להסגר בכל אחד מן המשפטים.

(2) ציינו את התפקיד המשותף לשני ההסגרים מבחינת המשמעות. _____

ב. לפניכם שני משפטים שמסומנות בהם אותן המילים.

I. אלו אינם חברים של אמת.

II. בחברים אלו נוכל לבטוח באמת.

בכל אחד מן המשפטים כתבו מעל כל מילה המסומנת בקו את התפקיד התחבירי שלה.

ג. לפניכם משפט דו משמעי.

שיתוף חברים גורם להרגשה טובה יותר.

(1) הקיפו את הצירוף היוצר דו משמעות במשפט זה.

(2) נסחו את שתי המשמעויות במשפט זה.

אפשרות א': _____

אפשרות ב': _____

10. א. לפניכם שלושה משפטים שיש בהם תמורה.

I. המשתנה המשפיע ביותר על הצלחת הקבוצה היה משתנה אחר: לא

שיקול הדעת של המנהיג אלא דווקא אמפתיה.

II. פרופ' פולוס מיקד את הבעיות הטמונות בחשיבה קבוצתית – פיצול

הזמן בין כולם והימנעות משתתפים מביטוי רעיונות.

III. שיקולים שונים עשויים להכריע בעניין שימוש בחוכמת המומחה,

כמו רופא או איש מקצוע אחר.

השלימו את הטבלה שלפניכם: העתיקו מכל משפט את התמורה,

העתיקו את המילה או המילים שהיא ממירה וציינו את התפקיד

התחבירי שלהן.

המשפט	התמורה	המילה או המילים שהתמורה ממירה	התפקיד התחבירי של המילה או המילים שהתמורה ממירה
I.			
II.			
III.			

ב. לפניכם שני משפטים.

השימוש האינטנסיבי בחוכמת ההמונים גורם לזלזול באחריות ולערעור ההתפתחות האישית. תוצאות שליליות אלו נוצרות מהיסחפותו של ההמון אחר אופנות חולפות.

- (1) במשפט השני יש ביטוי מכליל שהפירוט שלו מצוי במשפט הראשון. מתחו קו מתחת לביטוי המכליל במשפט השני.
- (2) מן המשפט השני ומן הפירוט שבמשפט הראשון, כתבו משפט שיש בו תמורה.

11. א. לפניכם שני משפטים ובהם מילים מודגשות.

- I. חלק מחברי הקבוצה אינם **חושבים** באופן עצמאי, ואילו המשתתפים **החושבים** מבינים כי אין מדובר רק בבחינה של רמת האינטליגנציה שלהם.
- II. "מדוע יש צורך בהיוועצות עם חבר בכל עניין?" שואלים **החושבים** בקול, **והמתייעצים** בקביעות עונים תשובה ניצחת לשואלים.

- (1) כתבו מעל כל מילה מודגשת את התפקיד התחבירי שלה.
- (2) מבין המילים המודגשות כתבו שתי מילים המשמשות כשם עצם. ציינו מאיזה משפט העתקתם את המילה.

ב. לפניכם חלק ממשפט 2 :

"המתייעצים בקביעות עונים תשובה ניצחת לשואלים".

המירו חלק זה למשפט מורכב בעל פסוקית נושא.

ג. לפניכם ארבעה משפטים ובהם נתחמו פסוקיות.

I. ספק אם כל קבוצה תצליח ליצור סביבה מאשרת ומכבדת.

II. רבים שואלים האם דווקא חוכמתם של המומחים תוכל לעזור במקרים

מסוימים.

III. אם תרצו, זוהי חוכמת ההמונים.

IV. לאיש לא תהיה תשובה לשאלה האם חוכמת ההמונים תועיל במקרים יוצאי

דופן.

כתבו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

פרק ג' – מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מתוך חמש השאלות 12–16.

12. א. לפניכם טבלה ובה משפטים שבהם פעלים מודגשים.

נתחו בטבלה שלפניכם את הפעלים המודגשים: ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
כשאנשים החלו לחשוב יחד, האחריות הוֹסְרָה מהם.		
סורוביצקי מוֹדֶה שתפקוד הקבוצה גבוה מתפקוד המומחים.		
משקלו של הפר הָעֶרֶךְ אצל חבר השופטים.		
המבריקים הַצְטִירוּ כאנשים היחידים שיכולים להמציא פתרונות.		
נוֹכַל להגיע למיצוי עצמי באמצעות עבודת צוות.		
חבר נכון הוא חבר שאתה מוֹקִיר את הערכים שלו.		

ב. לפניכם ארבע מילים (1)–(4).

(1) מְדִיר

(2) נִרְדָּה

(3) מְהִיר

(4) דָּר

לכל אחת מן המילים שבסעיפים (1)–(4) התאימו מרשימת המילים שלפניכם מילה שנגזרה מאותו השורש.

דִּירָה, הָדוּר, נָדָר, לְרִדּוֹת

13. א. לפניכם ארבעה משפטים, ובהם מודגשות ארבע מילים.

I. מתי **תְּכַיֵּנוּ** את הנרות?

II. זה היה רגע **מְכֻוֵּן**.

III. ההרצאה תינתן כְּ**הַכָּנָה** לקראת החג.

IV. לאיזה **כּוּוֹן** מתפללים כאן שמונה עשרה?

(1) ציינו את השורש המשותף לארבע המילים המודגשות.

(2) מבין ארבע המילים המודגשות, העתיקו שני צמדים – בכל צמד יהיו פועל ושם פעולה מאותו הבניין.

ציינו את הבניין המשותף למילים שבאותו הצמד.

צמד 1: פועל: _____ שם פעולה: _____ הבניין: _____

צמד 2: פועל: _____ שם פעולה: _____ הבניין: _____

ב. לפניכם משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

החוקרים **מְעַרְעְרִים** על מודל חוכמת ההמונים, לדעתם כל אחד צריך להיות **עֲרָנִי** לאישיות ולאינטואיציה שלו.

(1) כתבו את השורש של הפועל **מְעַרְעְרִים**. _____

(2) המילה **עֲרָנִי** נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

ציינו את הבסיס של המילה **עֲרָנִי**. _____

(3) מבין המילים ברשימה שלפניכם, הקיפו שתי מילים שהשורש שלהם זהה

לשורש של הבסיס במילה **עֲרָנִי**.

הָעֶרְה, עֲרֵעוּר, עֲרֹוֹן, עָרוּי, נְעוּר, נְעָרוֹת.

ג. לפניכם קטע קצר.

במרכז לאינטליגנציה באוניברסיטת MIT סבורים כי אינטליגנציה לא נוצרת רק בתוך מוח יחיד, אלא היא מופקת מאז ומעולם גם בקבוצות אנשים: משפחה, שבט, מדינה, תאגיד או צוות עבודה קטן. במחקרים הנערכים כל העת, מאותגרות הקבוצות במשימות שונות. מתברר כי הקבוצות הן חכמות יותר מכל אחד מחבריהן בנפרד, מוכשר ככל שיהיה.

העתיקו מן הקטע שלושה פעלים סבילים משלושה בניינים שונים וציינו את הבניין של כל אחד מן הפעלים שהעתקתם.

הפועל: _____ הבניין: _____

הפועל: _____ הבניין: _____

הפועל: _____ הבניין: _____

14. א. לפניכם משפט ובו מודגשות צורות בינוני.

כשחבר מברר יחד איתך את הדְּרוֹשׁ בירור, אתם מְתַעֲלִים יחד ומְשִׁיגִים את האמת, הגם שהיא אמת מְרֻכָּבֶת.

1. ציינו מעל כל אחת מצורות הבינוני את חלק הדיבור שלה.

2. כתבו את השורש של כל אחת מן המילים האלה:

מְשִׁיגִים _____ מְתַעֲלִים _____

ב. לפניכם משפט ובו מילה מודגשת.

(1) ההסתמכות על חוכמת ההמונים היא אתגר שעלול להיות נְפִיץ.

במשפט זה המילה נְפִיץ היא שם תואר. ציינו את השורש שלה _____.

(2) במשפט אחר המילה נְפִיץ יכולה לשמש בתפקיד פועל.

נתחו את הפועל נְפִיץ שבמשפט האחר.

השורש: _____ הבניין: _____.

ג. לפניכם שני משפטים ובהם המילה : **פְּתִיחָה**.

I. **פְּתִיחָה** של בעיות אפשרית ברוב יועץ.

II. הבעיה הזו **פְּתִיחָה** אם המנהל יהיה קשוב לעובדים ויעריך את דעתם.

(1) מבין המילים המודגשות במשפטים 1 ו-2, הקיפו את המילה שיש בה צורך נטייה,

וציינו מעליה את משמעותו של צורך הנטייה.

(2) השלימו את הטבלה שלפניכם.

ציינו את המשקל של המילה פתירה ואת המשמעות של המשקל בכל אחד מן המשפטים.

	המשקל	משמעות המשקל
1.	פְּתִיחָה של בעיות אפשרית ברב יועץ.	
2.	הבעיה הזו פְּתִיחָה אם המנהל יהיה קשוב לעובדים ויעריך את דעתם.	

15.

א. לפניכם שני משפטים, ובהם שתי מילים מודגשות.

- **חֹת** דעת היא הבעת דעה על הערכה וביקורת מטעם מומחה.
- חוכמת ההמונים דוגלת בשמיעת **חֻוּיָהֶם** של אנשים רבים.

(1) ציינו את השורש המשותף לשתי המילים המודגשות: _____

(2) שתי המילים המודגשות מסתיימות בצורך נטייה.

בחרו ב**אחת** מן המילים המודגשות, וכתבו מעליה את משמעות הצורך הסופי שלה.

ב. לפניכם משפט, ובו מילה מודגשת :

חוכמת ההמונים מתבססת על כוחו של ההיבט ה**פְּמוֹתָנִי**.

המילה **פְּמוֹתָנִי** נוצרה בשני שלבים. בכל אחד מן המשפטים שלפניכם הקיפו את האפשרות הנכונה והשלימו את המידע החסר:

- במילה **פְּמוֹת** הצורן הסופית **ות** הוא צורן **גזירה** / **נטייה** ומשמעותו _____
 - במילה **פְּמוֹתָנִי** הצורן הסופי **נִי** הוא צורן **גזירה** / **נטייה** ומשמעותו _____.
- ג. לפניכם ארבע מילים שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי:

שׁוֹקוֹלָדָאִי, מְכוֹנָאִי, רְעִיזָנָאִי, טְכָנָאִי

ציינו במה שונים הבסיסים של המילים **טְכָנָאִי** ו**שׁוֹקוֹלָדָאִי** מן הבסיסים של המילים **מְכוֹנָאִי** ו**רְעִיזָנָאִי**?

ד. לפניכם משפט, ובו שני זוגות פעלים מודגשים. בכל זוג הקיפו את הפועל המתאים להקשר.

בימינו האמון בהצלחת "חוכמת ההמונים" הולך ו**נִבְנָה** / ו**נִבְנָה** בשל תהליך שהחל ו**נִבְנָה** / ו**נִבְנָה** כבר משנות ה־60.

16.

א. לפניכם שני משפטים, ובהם שמות עצם מודגשים. ענו על השאלות שלאחר כל משפט.

- בין חברים טובים קיימת הדדיות אך לא ה**שְׂוָאָה**.
(1) ציינו את השורש של המילה ה**שְׂוָאָה**. _____
(2) הקיפו את השם שאיננו נוטא באותו המשקל של המילה ה**שְׂוָאָה**.

הוֹצָאָה, הַגָּדָה, הַתְנַיָּה, הַכְנָה, הַלְכָה

- מאז שהחלו לגלות את כוחה של חוכמת ההמונים היא הפכה לשיטה מצוייה.
(3) ציינו את השורש של המילה מצוייה.

(4) הקיפו את המילה שהיא מאותה הגזרה של המילה מצוייה.

חבוי, גלוי, שבויים, כפאי

ב. מבין המילים המודגשות שלפניכם, הקיפו את המילה שהאות מ"ם בה שורשית.

מגף, מוחה, משיב, מהנדס

ג. לפניכם משפטים ובהם שלוש מילים מודגשות.

- בחודשים האחרונים אנו שוקדים על הכנת מחזמר לערב ההורים.
- צות בית הספר התגייס להצלחתנו.
- הוצאנו שירון מיוחד לנוחות המשתתפים בערב.
- (1) ציינו מעל כל אחת מן המילים המודגשות את דרך התצורה שלה.
- (2) לפניכם שלוש המילים הכתובות לעיל.

מחזמר צות שירון

כתבו ליד כל אחת מן המילים מילה אחת שנוצרה באותה דרך התצורה. את המילים בחרו מן הרשימה שלפניכם.

ארוע, רמקול, לו"ז, גיטרה, תכניה

(3) כתבו ליד כל אחת מן המילים שלפניכם שם פעולה בבניין קל שנגזר מאותו השורש שלה.

הסעית (שאטל) מקום מענה

בהצלחה!